

Отже, загалом, можна визначити такі адміністративні аспекти запобігання порушенню встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків у Збройних Силах України: 1) одержання подарунку у Збройних Силах України є об'єктивною стороною адміністративного правопорушення (стаття 172-5 Кодексу України про адміністративні правопорушення); 2) законодавством чітко встановлюються та контролюються обмеження щодо одержання подарунків; 3) запобігання порушенню встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків є адміністративно-правовою формою запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією у Збройних Силах України; 4) суб'єкти запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаних з корупцією наділяються спеціальними адміністративними повноваженнями щодо виявлення фактів одержання подарунків у Збройних Силах України, запобігання та попередження таких фактів, та притягнення до відповідальності осіб, які вчинили відповідне правопорушення.

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 22.01.2026).

2. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 року №1700– VII. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 22.01.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-589-4-37>

РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ У РАЗІ ЗВІЛЬНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ВІД ПОКАРАННЯ, ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

Шморгун Віталій Олегович

*аспірант кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Міжнародний гуманітарний університету
м. Одеса, Україна*

Метою застосування примусових заходів виховного характеру є не лише забезпечення інтересів осіб, які не досягли повнолітнього віку, а й

виправлення, перевиховання, ресоціалізація неповнолітніх, а також запобігання вчиненню ними нових кримінальних правопорушень.

Досягнення вищевказаної мети можливе лише у разі належного виконання вироку, яким неповнолітнього звільнено від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру, послідовної, цілеспрямованої та орієнтованої на конкретну особу організації роботи з такими неповнолітніми та їх батьками, надання їм психологічної та іншої підтримки і допомоги.

Проте діючим законодавством України не визначені органи, які здійснюють контроль за виконанням таких примусових заходів виховного характеру як застереження, обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього, передача неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, що, відповідно, виключає правову регламентацію порядку виконання вироку суду про застосування таких заходів.

Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» не покладає на суди, уповноважені підрозділи органів Національної поліції, служби у справах дітей та інші органи обов'язку щодо виконання таких примусових заходів виховного характеру як застереження, обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього, передача неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, а також здійснення контролю за поведінкою неповнолітніх, звільнених від покарання із застосуванням вказаних видів примусових заходів виховного характеру, проведення з ними профілактичних заходів [1].

Як слідує з Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України 19.12.2017 № 1044, взяттю на профілактичний облік підлягає дитина звільнена за рішенням суду від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру без поміщення до школи або професійного училища соціальної реабілітації для дітей, які потребують особливих умов виховання [2].

Однак, відповідно до ст. 105 КК України, неповнолітній звільняється не від кримінальної відповідальності, а від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру [3].

Законом України «Про пробацію» (ст. 13) передбачено, що органами пробації з неповнолітніми проводиться соціально-виховна робота за індивідуальним планом роботи, з урахуванням оцінки ризиків повторного вчинення кримінальних правопорушень, яка передбачає диференційований підхід до неповнолітніх під час надання консультативної, психологічної та інших видів допомоги, але зі змісту ч.

2 ст. 7 вказаного Закону слідує, що вирок суду, яким неповнолітній звільнений від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру не є підставою для застосування пробації [4].

В той же час Україна має на меті привести національне законодавство у відповідність до міжнародних стандартів.

Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила) містять положення про ефективне виконання рішень, що включає в себе необхідність передбачити відповідні положення про виконання рішень компетентного органу як самим цим чи іншим органом в залежності від обставин (п. 23 Правил). При цьому звертається увага на важливість нагляду за виконанням рішень компетентним органом влади чи іншим незалежним органом (комісія у справах поручительства, служби системи пробації, установи соціального забезпечення молоді та інші), повноваження якого є аналогічним повноваженням органу влади, який прийняв основне рішення, а також звертається увага, що повноваження та функції вказаного органу мають бути гнучкими. Крім того вказано на необхідність надання відповідної допомоги неповнолітнім з метою забезпечення їх інтересів на всіх етапах перевиховання (п. 24 Правил) [5].

Розпорядженням КМУ від 14.07.2025 № 708-р схвалено Національну стратегію захисту прав дитини у сфері юстиції на період до 2028 року та затверджено операційний план заходів з її реалізації у 2025-2028 роках.

Однак, незважаючи на те, що розроблення вказаної Національної стратегії обумовлено тим, на час її схвалення залишаються невирішеними питання щодо створення комплексу узгоджених додаткових засобів для реінтеграції та ресоціалізації неповнолітніх у конфлікті із законом та визначення суб'єктів, які будуть їх реалізовувати, сама Національна стратегія та план до неї не передбачають розроблення засобів для ресоціалізації неповнолітніх, які звільнені від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру, а лише містять положення щодо удосконалення організації соціально-виховної роботи з неповнолітніми, які відбули покарання у виді позбавлення волі на певний строк [6].

Указом Президента України від 24.05.2011 № 597/2011 схвалено Концепцію розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні, якою серед іншого, передбачено здійснення таких заходів як створення ефективної системи реабілітації неповнолітніх, які вчинили правопорушення, з метою їх перевиховання та ресоціалізації. Вказаною Концепцією до основних засад з розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх віднесено також визначення механізмів взаємодії у сфері кримінальної юстиції державних органів та сприяння створенню служби пробації для неповнолітніх, до функцій якої віднесено забезпечення

здійснення належного патронажу щодо неповнолітніх, які перебувають у спеціальних виховних установах або звільнені з них, сприяння їх соціальній адаптації та реінтеграції, зокрема, шляхом забезпечення таких неповнолітніх соціальним житлом, надання допомоги у працевлаштуванні, отриманні освіти [7].

Таким чином вказана Концепція передбачає створення служби пробації для неповнолітніх, яка лише буде здійснювати контроль та допомогу неповнолітнім, до яких були застосовані примусові заходи виховного характеру у вигляді направлення до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків до його виправлення.

Проте аналіз вироків суду, які містяться у Єдиному державному реєстрі судових рішень за 2025 рік, та якими неповнолітні були звільнені від покарання на підставі ст. 105 КК України, свідчить про те, що у 2025 році жоден неповнолітній не був звільнений від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру у виді направлення до школи соціальної реабілітації чи професійного училища соціальної реабілітації. Крім того вже тривалий час ведеться дискусія щодо доцільності існування вказаних закладів.

Тому вважаю, що створення служби пробації для неповнолітніх, яка буде здійснювати функції контролю за неповнолітніми, звільнених від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру лише у виді направлення до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків, також є недоцільним, а на вказану службу слід покласти обов'язки щодо контролю за виконанням та подальшої ресоціалізації неповнолітніх, які вироком суду звільнені від покарання із застосуванням будь-яких примусових заходів виховного характеру.

Література:

1. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 р. № 20/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 14.01.2026).

2. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19 грудня 2017 р. № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text> (дата звернення: 14.01.2026).

3. Кримінальний кодекс України: Закон України № 2341-III від 5 квітня 2001 р. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 14.01.2026).

4. Про пробацію: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 160-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> (дата звернення: 14.01.2026).

5. Мінімальні стандартні правила ООН, які стосуються судочинства неповнолітніх («Пекінські правила», 1995 року) : Збірник міжнародних документів та нормативно-правових актів України з питань соціально-правового захисту дітей, частина 1. Київ. : Логос, 2001. 595 с.

6. Про схвалення Національної стратегії захисту прав дитини у сфері юстиції на період до 2028 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2028 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 липня 2025 р. № 708-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/708-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 14.01.2026).

7. Про Концепцію розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні : Указ Президента України від 24 травня 2011 р. № 597/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/597/2011#Text> (дата звернення: 14.01.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-589-4-38>

РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ У ЗАПОБІГАННІ БАНКРУТСТВА ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Яцик Тетяна Петрівна

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансових розслідувань та економічної безпеки
Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна*

Дучимінська Леся Миронівна

*начальник управління контрольно-перевірочної роботи
Головного управління Пенсійного фонду України у Волинській області*

Як показує вивчення діяльності органів Пенсійного фонду України (ПФУ), розпочинаючи з часів незалежності та до 1994 року зазначена державна структура була бездефіцитною, і це при тому, що у той час стрімко скорочувалась кількість підприємств, організацій і установ, які сплачували внески до даного Фонду [1]. Проте, віднесення у 1994 році працівників органів ПФУ до державних службовців та ліквідація у